

Smurtas – tai tyčinis fizinės jėgos ar galios naudojimas, kuriuo grasina arba kurį vykdo asmuo ar grupė, tokiu būdu sukeldami ar galėdami sukelti realią ar potencialią žalą (asmens) sveikatai, išgyvenimui, vystymuisi ar orumui.

SMURTINIO ELGESIO SUSIFORMAVIMO PRIELAIDOS

- ✓ vaikystėje patirta prievarta ir atstūmimas;
- ✓ buvimas smurto liudininku namuose, aplinkoje;
- ✓ menkavertiškumo jausmas;
- ✓ aplinkinių spaudimas;
- ✓ skurdas;
- ✓ lengvai prieinami ginklai;
- ✓ alkoholizmas,
- ✓ stresas;
- ✓ žiniasklaida.

SMURTO FORMOS

Fizinis – tai neteisėtas, tyčinis, prieš asmens valią jo organizmui daromas fizinis poveikis, kuriuo siekiama atimti gyvybę, padaryti žalą sveikatai, atimti laisvę, sukelti bejėgišką būklę, fizinį skausmą ar kitokias fizines kančias. Tai mušimas ranka ar įvairiais daiktais, smogimas, stumdymas, purtymas, bet koks skausmo sukėlimas.

Psichologinis smurtas, kai fizinis asmuo verčiamas bijoti, kad dėl tolesnių

smurtautojo veikslių ar neveikimo atsirastų tam tikrų neigiamų padarinių. Tai tyčiojimas, žodinė agresija, žeminimas, gąsdinimas, įžeidinėjimas, bauginimas.

Seksualinis, tai bet kokios nepageidautinos seksualinio pobūdžio veikos arba grasinimai tokias veikas atlikti, pažeidžiant asmens seksualinio apsisprendimo laisvę ir neliečiamumą.

Nesirūpinimas, apleidimas – biologinių ar psichologinių vaiko poreikių netenkinimas (nesirūpinimas vaiko mityba, saugumu, sveikata, švietimu, lavinimu, gyvenimo sąlygų, fizinių ir emocinių poreikių srityse), išvijimas iš namų.

Ekonominis smurtas, kai asmuo žeminamas dėl ekonominės priklausomybės ir (ar) kai patiria ekonominę žalą dėl smurtautojo prievartos.

PAGRINDINĖS PREVENCIJOS GAIRĖS

E. Karmaza ir kt. (2007) nurodo tris prevencijos lygius:

pirminė prevencija – paslaugos, skirtos visai populiacijai, siekiant išvengti bet kokių prievartos atvejų;

antrinė prevencija – paslaugos, skirtos didelės rizikos grupei, siekiant išvengti tolesnio smurto plitimo;

trečinė prevencija – paslaugos, skirtos žinomiems smurtautojams arba aukoms, siekiant išvengti naujų incidentų.

SMURTO PREVENCINĖS PROGRAMOS

Prevencinės programos šeimai. Šios programos atkreipia dėmesį į šeimos funkcionavimą kaip visumą, čia svarbūs tarpasmeniniai santykiai, tinkamas tėvų elgesys, tinkamas bendravimas ir pan. Suradus rizikos veiksnį yra specialiai paruošiama intervencijos programa pagal kiekvienos šeimos unikalią situaciją.

Šeimos terapija padeda šeimoms nariams vystyti socialinius įgūdžius ir pagerinti bendravimą bei tarpasmeninius santykius.

Siekama sumažinti paauglių nusikalstamumą, recidyvizmą, vaikų prievartavimą ir kitokį antisocialinį elgesį, atstatyti ir stabilizuoti šeimą.

Mokyklose vykdomos prevencinės programos. Mokymas, ugdytas keičia mokinių supratimą, žinių lygį ir mokymosi įgūdžius, o kartais gal net ir patį elgesį, įgalina jaunimą pasitikėti savimi ir nukreipti savo asmenybės vystymąsi teigiama kryptimi.

Konfliktų sprendimo ir bendraamžių įtraukimo programos. Šio tipo

programų esmė yra moksleivių mokymas atidžiai ir pagarbiai klausytis kito žmogaus nuomonės, priimti nuomonių skirtumus, ir vystyti kūrybiškus, abi puses tenkinančius sprendimus. Vaikai mokomi keistis problemomis su bendraamžiais, diskutuoti ir diskusijų metu priimti bendrą problemos sprendimą. Mokiniai atsimena ir įgauna konfliktų sprendimo įgūdžius, bei vėliau pritaiko išmokus įgūdžius sprendžiant iškilusius konfliktus mokykloje ar namuose.

Socialinių gebėjimų vystymas. Jau nuo ketverių metų amžiaus vaikai gali būti mokomi spręsti tarpasmenines problemas naudojant metodus, pagrįstus įsijautimu į kitų problemas bei dėmesingumu kitiems. Socialiniai gebėjimai paprastai yra paremti gebėjimu sutarti su kitais ir efektyviai susidoroti su problemomis. Ši programa moko vaikus nustatyti problemą, suprasti kitų jausmus ir požiūrius, apgalvoti pasirinkto sprendimo pasekmes, ir galiausiai pasirinkti teisingiausią veiksmų planą.

PABAIGAI

Labai svarbu:

- ✓ nagrinėjant smurto klausimą, apsibrėžti kur smurtas prasideda, kur jis pasibaigia;

- ✓ kad žmonės, kurių agresyvumas jiems patiems ir aplinkiniams sudaro sunkumą, būtų konsultuojami psichologų ir socialinių darbuotojų, o jų elgesys koreguojamas;

- ✓ kad nebūtų toleruojami jokie jėga ir prievarta pagrįsti santykiai (mokytojo su mokiniu, policininko su sulaikytu žmogumi, viršininko su pavaldiniu, paauglių grupės su savo bendraamžiais, tėvų su vaikais ir t.t.);

- ✓ siekiant sustabdyti smurtą svarbu pašalinti jį sukeliančias priežastis.

Valstybinis psichikos sveikatos centras,
Parko g. 15, Vilnius
[www.vpsc.lt.](http://www.vpsc.lt), [info@vpsc.lt.](mailto:info@vpsc.lt),
tel. (8 5) 267 18 11, faks. (8 5) 267 00 80

SMURTAS. PAGRINDINĖS PREVENCIJOS GAIRĖS

Vilnius, 2012